

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév.

Kolozsvár, május' 21kén, 1941.

21. szám.

Tartalom: Khina, (N. b. Incze Mihály) 161. l. Marseille' ostroma, (B. Emilia) 166. l.

Khina.

(Folytatás.)

2.

Igazgatásforma, törvényhozás, tisztviselők, katonaság, rendőrség, cs. udvar' költsége, közjövödelem 's kiadás.

Khinában az igazgatásforma pátriárkai 's az egész közállomány' alkotmányának alapja az atyai hatalom. — Khina' példája elevenen bizonyítja, miként a' pátriárkai igazgatásmód, nem csak családkörökben, de egész birodalom' kormányzásában sikerrel használható. A' törvény egész életen át határtalan hatalmat ad az atyának gyermekein. A' császárt az egész népség atyjának tekinti, 's felség és atya elleni vétség egy büntetéssel büntetetik, császár' és atya' elhunytát egyenlő szertartásokkal, egyenlő ideig gyászolják, 's így a' khinai férfi, gyenge gyerek korától kezdve a' polgári és gyermeki engedelmesség' 's tisztelet' érzetében nő fel. Azonban hogy illy alapalkotmány, a' köz jog' 's polgári szabadság' kifejlését elő nem mozdítja, tisztán látható; de ha törvényhozóiknak csak a' szen-

Valamint az első cikkben, úgy ismertetésünk' folytatában mindenütt hol mértföld jön elő, angol mértföldet kell értenünk, melly egy ötödörészét teszi a' geographiainak.

vedő engedelmesség vala szemök előtt, ha csak a' közrend' és csend' biztosítását tűzék czélul magoknak, meg kell yallanunk hogy helyes tapintattal birtak, jól ismerék az emberi szívet, a' czélhoz legjobb eszközt választának, és a' kényuraságot soha szebb, soha kevésbbé nyomasztó alakban nem tüntetheték fel, mint az atyai hatalom' önkéntes hódolást és engedelmességet igénylő alakjában. Innen van hogy Khinában már évszázad haladott tartós béke létezik, hogyha néhol némi szükség szülte elégtelenség mutatkozik, ha voltak olykor nyugtalanságok, ezek csak egyes zsarnokok ellen más főhatalomra törekvők által valának intézve, 's uralkodó' változásával elenyésztek, de alkotmány 's igazgatásmód ellen irányozva soha sem voltak, és népforgások, erőszakos, politikai rázkodások, bel vagy polgárháborúk, mellyek más nemzetek' történeteiben több véres lapokat foglalnak el, Khinában ismeretlenek. A' császárt isteni tisztelettel imádja a' nép, tiszteletére inuepek szentelvék, az üres császári szék', avvagy csak irott parancsa' látására is földreborul minden alattvaló, minden hatalom a' császár' személyében központosul 's tőle mint közép pontból sugárzik ki ez kormányzókra, tisztviselőkre mint a' köz atya' képviselőire. Ő a' főpap, ő áldozik az istenségnek, és a' kormányzók 's tisztviselők mint cs. képviselők a' tartományokban és városokban ugyan ezen papi tisztet teljesítik. Ezért az uralkodó vallás vagy Konfuczius' tanítása sze-

rinti tisztelet a' császár és tisztviselők által teljesítetvén, az ország papokat nem tart; a' Buda és Ta o megszenvedett vallásos felekezetek' papjai pedig, nem országos költségen, csak magánosok' segedelme által tartatnak. A' császár az uralkodásban következőjét szabad tetszése szerint fiai vagy idegenek közül megszorítás nélkül nevezi ki. A' mostani császár Ta o - k u a n g, a' mandschu tatár uralkodó házból, melly 1644ben lépett trónra, a' hatodik és 1820 óta uralkodik. Tulajdonképpen koronázási innepély nincs, hanem a' császári szék elfoglalás, hosszas és fényes keleti szertartással menyen végben, 's ez napot az egész birodalomban pompával innepelik. A' császár soha sem nevezi magát saját nevével, 's másoknak sem szabad a' felséget családi névén említeni, hanem mindenik uralkodó, valamint nyugoti uralkodóink, országlása' kezdetén bizonyos tetszése szerint választandó jelmondatot veszen fel, és e' jelmondatot a' khinai császár sajátnev helyett használja. Így a' mostani császár' jelmondata és neve egyszermind Ta o - k u a n g vagy „értelem' dicsősége.“ A' császári czimer egy sárkány öt körömmel. A' törvények a' császártól, mint minden hatalom' kufejétől erednek, 's parancsai törvények. Vannak azonban a' legrégebb korból fennmaradt megszentezett szabályok, mellyek minden alattvalónak házi, családi és polgári kötelességeit határozzák meg, 's mellyek közhelyeken a' nép előtt tisztviselők által időszakonként gyakran felolvastatnak. Fő elv ugyan is a' khinai igazgatásban, hogy csak jól át értett 's köztudomássá vált törvény birhat kötelező erővel. Innen büntető törvényekben is kitűnő jellem a' tisztaság és rövideg, egyébiránt a' beszámítás' mértéke azoknak éven át többszöri kihirdetése által nevedekvén, büntetéseik szoros keménységűek. — A' császár' kabinetját a' négy első, két tatár és két khinai származásu ministerek alkotják. Elnökséget mindég a' tatár minister visel. Mint minden

keleti országokban úgy itt is a' hárem fontos szerepet játszik az igazgatásban. A' mostani legnagyobb befolyásu kabinet minister Hen - g a n, ki jelenleg az ángolokkali egyezkedésre császári biztosnak neveztetett ki, befolyását a' császári háremben volt leánya után nyerte, 's azt leánya' elhunytával is még eddig megtudá tartani. A' ministerek alatt vannak bizonyos számu tanácsosok, m a n d a r i n o k, kik közül sokan egyszermind tartománykormányzók is, 's ezek a' ministerekkel egyesülve alkotják a' nagy status tanácsot. A' közigazgatást hat külön ministerium intézi: első a' hivatal kinevezések' ministeriuma, melly minden polgári hivatalok' vitelére felügyel; második a' közjövödelmek' ministeriuma, melly a' pénzügyet kormányozza; harmadik a' vallási szertartások' ministeriuma, ez alatt van a' csillagászati osztály is; negyedik a' hadministerium; ötödik igazságministerium vagy büntető főtanács; hatodik a' közmunkák' ministeriuma. Ezeken kívül van még a' külügyek' hivatala, mellyet mindég tatár elnök kormányoz, khinai e' fő hivatalra még soha nem juthatott. Van még egy közvizsgáló vagy ellenörködő hivatal két, egy tatár és egy khinai elnökök alatt, negyven-ötven tagokkal az egész országban. Kötelességök ezeknek vizsgálni a' közdolgok' folyamát a' tartományokban, a' cs. rendeletek miként teljesitetnek, tisztviselők miként felelnek meg elhivatásuknak 's a' t. és ezekről tudósítást tenni a' császárnak. Hasonlatos e' hivatal az európai országokban létező rendőr ministeriumhoz, azon lényeges különbséggel, hogy ez a' császárnak is tehet előterjesztéseket rendelményei ellen, de vannak is példák, miként az illy ellenör tisztviselők büntetést vontak magokra szerénytelen felterjesztéseikért. — Rendjel a' khinaiaknál a' páva toll. — Az úgy nevezett veres könyvbe, melly minden negyedik hónapban újra nyomatik, az országban minden tisztviselő' neve, születés és lakhelye, 's egyéb részletessé-

gek feljegyezvék. Szülötte földén ugyan is senki hivatalt nem viselhet, és a' tisztviselők gyakran megcseréltetnek, hogy a' lakóssal igen bizalmas helyzetbe ne jöhessenek. A' tartományokat fő és alkormányzók igazgatják, kik minden harmadik évben a' hivatal kinevezések' ministeriumának, a' tartományi tisztviselők' névsorát magokviseletjéről vitt jegyzetekkel együtt bemutatják, és e' jegyzetek után történnek a' hivatali előlépések vagy elmozdítások. A' kormányzók minden tartományaikban történhető esend vagy rendzavarásért felelősök, és a' hiba bár kiken fenekeljék, a' büntetés őket éri. — A' polgári és hadi tisztok' rangja, hegyes kúpalakú süvegekre illesztett különböző színű drágakő vagy üveg, gomb vagy golyó által jelettetik ki. Kilen cz edik osztály van 's mindenik újból két szakaszra oszlik. Az első osztály' rangjele, inepélyek' alkalmával, veres drágakő, egyébkor klárizs. Ez osztály' első szakához tartoznak a' ministerek; másodikhoz a' ministeriumok' és a' vizsgáló vagy ellenőr hivatal' elnökei. A' második osztály' rangjele virágos klárizs; ez osztály' első szakát teszik: a' tartományi kormányzók 's ministeriumok' másodelnökei; második szakát: a' titkos tanácsnokok, tartományi alkormányzók és adóigazgatók. Harmadik osztály' rangjele a' kék kő, ennek első szakát teszik a' különböző ministeriumok' ülnökei, főbb városok' törvényszékek' birái, második szakát a' só igazgatók. Negyedik osztály' rangjele: világos kék kő v. üveggolyó. Ide tartoznak törvényszékek' tagjai, első rendű városok' polgármesterei. Ötödik osztály' rangjele a' kristály golyó; ide tartoznak: másodrendű városok' polgármesterei, cs. házi orvosok, csillagászok. Hatodik osztály' rangjele: fejérüveg golyó; ide tartoznak főbb hivatalok' titoknokai, másodrendű városi polgármester segédek. Hetedik osztály' rangjele: virágos aranyos gomb; ide tartozók: harmadrendű városok' polgármesterei. Nyol-

cz a dik osztály' rangjele: egyszerű aranygolyó, ide tartozók: harmadrendű városi polgármestersegédek, különböző hivatalok' altitoknokai. Kilen cz edik osztály' rangjele: egyszerű aranyos golyó, ide tartozók, alsóbb tisztviselők, falusbírák, tömlöcztartók 's a' t. — A' nép négy nagy osztályra van szakasztva: a) tudósokra, ez alá tartoznak minden tisztviselők; b) földmivelőkre; c) kézmivesekre és d) kereskedőkre. A' katonaság, melly egyszersmind földet mivel vagy mesterséget üz, külön osztályt nem képez. Khina' öszves szárazai hadi ereje 700,000ból áll, de ennek csak bizonyos része van folytonoson fegyverben, a' más rész honn vesztegel, földet mivel vagy valamelly mesterséget üz, 's csak szükség' esetében szólítatik hadi szolgálatra. Katonasága sem bátorságra sem fenytékre európai katonasággal nem mérközhetik 's csekélyebb számu gyakorlott hadi erő könnyen legyőzi. A' tatár katonaság a' jobbak' közé tartozik, ámbár most már ez is puhult és sokat veszített eredeti vitézségéből. A' tatár sereg nyolcz zászló alatt ugyan ennyi, 10 ezer főből álló csapatokra oszlik, 's a' nyolcz csapat 80 ezer embert számlál. Lobogóik sárga, fejér, veres és kék színűek, a' khinai hadseregé pedig zöldsínű. A' katona forma ruha, hosszú kék dolmány veres hajtókával, hegyes kúpalakú csucsán selyem vagy lószőr bokrétával diszló süveggel. A' lovasság mind tatár katonákból áll, számuk nagy, mert 240 ezerre teszik, de lovaik gyengék. Fegyvereik nyil, nyilvessző, kard és puska. Pattantyusságok, a' szükséges hadtudományok' hiánya 's ágyu öntésbeni járatlanságok miatt nagy erőt nem fejthet ki. A' tatár katonák két annyi zsoldot vonnak mint a' khinaiak, mert azok folyvást fegyver alatt vannak, míg ezek tartományaikban ülnek 's egyéb keresetmódokat is használnak. A' néptől merőben el van zárva a' fegyver, azt hordozni még csak kedvtöltés vagy vadászat végett is súlyos büntetés alatt tilalmaztatik. Ten-

geri ereje még gyengébb a' szárazinál, mi viszont a' hajózás' mesterségének igen alatt állásából magyarázható. Nyilván bizonyítja ezt azon körülmény, miszerint a' khinai partok mellett kalózó rablókat legyőzni vagy legalább féken tartani nem bírták, 's végre is a' tengeri rablás' megszüntetése végett a' rablók' főnökével K o s c h i n g á v a l egyezésre lépni és őt az országban főhivatalra emelni kéntelenítették. A' rendszerezett hadsergen kívül minden tartományban van katonaság, de ez gyakorlatlan volta miatt nem hadi, csak rendőri szolgálatra alkalmazták. A' mostani uralkodó minden évben tartat katonai gyakorlatokat, mellyek' végzetével történnek a' tiszti előlépések vagy elmozdítások. — A' rendőrség Khinában a' legjobb, mi főleg a' tisztviselők' szoros felelőségének, melly szerint mindeu hibáért a' tisztviselőkre háromlik a' büntetés, és a' számos rendőrkatonaságnak tulajdonítható. — A' császári udvar' költségei, a' nagy terjedelmű cs. uradalmak' jövedelmeiből, a' tartományok' pénzben és termékekben fizetett adóiból, só, vám 's más köz jövedelmekből fedeztetnek.

A' császár' testvérei évenként a' közkincstárból, mintegy 55,000 ezüst forintnyi nyugpénzt, ezen feljül bizonyos mennyiségű riskását és 300 szolgát kapnak, 's mivel az illy henye emésztők' száma a' közkincstárt végre tönkre juttatná, rangállásuk és jövedelmök minden ivadékkal lejjebb száll, míg az ötödik izbeli ivadék hónaponként csak 10 ezüst rfrtot kap nyugpénzül, 's méltósága' jeléül sárga öv viselési joggal bír, a' távolabbi ivadékok pedig éppen semmi előjoggal nem bírnak, 's végre a' köznéppel egy állásba jutnak. A' közjövdelem' öszvegét 60 millió font ster. (mintegy 600 millió ezüst rft.) tehetni, mellyből 48 millió font ster. a' tartományokban polgári 's katona tisztviselők', katonák' fizetésökre, közmunkákra 's a' t. levonatván, csak a' megmaradandó 12 millió font st. küldetik Pekingbe. Ezen kívül gabonát kö-

zel egy millió tonnát szállítanak a' császári lakvárosba, a' cantoni fővám és kereskedő társaság' igazgató, kit H o'p'p'o n a k neveznek, évenként 500,000 unczia ezüstöt, 's mintegy 200,000 font st. értékű idegen kereskedőkön zsarolt ajándékot küld a' cs. udvar' számára. A' tisztviselők igen jól fizettetnek, 's ezért mellékes utakoni jövdelem szaporításra nem szorultak, p. o. egy tartomány kormányzó évenként 50,000 's egy tartományi penztárnok 30,000 ezüst forintnyi fizetésekét vonnak. Országos adósság nincs.

3.

Vallás.

Legrégibb és uralkodó vallás a' Konfucziusé, ki Krisztus előtt 550 esztendővel Pythagorás' idejében élt. Tanításai főleg az emberi lélek' tévedéseiről értekeznek, erkölcsi 's politikai rendszabályokból állanak, millyenek: „azt cselekedjétek másokkal, mit kívánátok, hogy mások is veletek cselekedjenek“ három dologra kell az életben ügyelni, az ifju örízkedjék kívánataitól, a' férfi indulataitól, az öreg a' fukarságtól.“ Más szabályok a' szülők, feleség és előjárók iránti tiszteletet ajánlják. Azonban e' szabályok is, mint emberi miv, nem fogyatkozás nélküliek, illy helytelen szabály, hogy többeket ne említsünk az, melly parancsolja, hogy a' fiu atyja' gyilkosával egy ég alatt ne éljen, melly a' bosszuállást teszi fiui kötelességgé. Munkáji történet irati, erkölcsi, bölcselkedési, 's vallásos szertartási tartalmuak, több könyvekre oszlanak, mellyek nagy tiszteletben tartatnak és ma is főbb tárgyait teszik a' khinaiak' tanulmányainak. Tanítása szerint a' közisteni tisztelet három, fő, közép és kisebb áldozatokra oszlik: első ég és föld, második föld és termékei' isteneinek imádásukra, harmadik elhunyt nagy emberek', tudósok' 's erény vértanuk' tiszteletére, szentelvék. Mindenik áldozatra hosszas

mosódásokkal, böjtölésekkel 's a' t. készülnek 's azok különös szertartásokkal vitetnek végben.

Második a' F'ó' imádóji' vagy Budha' vallása. Budha' évszámításunk előtt mint egy ezer évvel jelent meg Indiában, az indus vallást babonáitól kitisztítani, eredetiségére visszavinni és a' bráhmák' hatásukat elenyésztetni törekedett. Ezért sokszoros nyomást, üldözést kellett szenvednie és vallása' terjedését éppen ez üldözéseknek tulajdoníthatni. Később az uralkodók pártfogások alá vették, és ekkor a' bráhma' követőinek pusztá ellent állással békeltt érnök. Végre évszámításunk szerint a' hatodik század' kezdetén kiirtó háboru támadt a' budhisták ellen, Hindostánból elűzettek, és e' száműzetés okozá hogy vallásuk egész keleten elterjedett. A' fővalóságot, kinek hármas alakbani kijelentését hiszik, Fo nevezet alatt imádják. Pithagorás' lélekvándorlási tanját a' budhisták is elfogadták. Némelly vallásos szertartásaiknak a' keresztény catholicusokéihoz hasonlatossága, mint p. o. böjt, halottak' lelkeiért imádság, mise olvasás, ereklyék' (reliquiák) tisztelete, szenteltvíz, olvasó, papság' nötlensége, szerzetesség és ezeknek Sz. Ferencz' szerzeteseiéhez hasonló öltözetök 's a' t. némelly keresztény térítőket azon gondolatra vezérelt, hogy a' keresztény vallás a' nestorianusok által talán Khínába is eljutott volt 's több változások után jött mostani állásába. Ellenvetésül hozták fel a' budhisták' tanításai ellen, hogy követőiktől mint tökéletesedhetés' feltételét a' világróli lemondást kívánják, mi által a' lelket szünetlen a' tulvilági létre függesztve, az embert alkalmatlanná teszik kötelességei' teljesítésére, annyira hogy sok ábrándozók jövendő céljuk' hamarabb elérhetése végett, erőszak által szabadítják meg lelköket testi bilincseitől; továbbá hogy papjaik' nötlensége a' Khínában annyira pártolt népesedést akadályozza. A' budhistáknak és átalán véve a' khínaiaknak különös fo-

galmuk van erkölcsi cselekedetekről 's azok' belbecséről. Egyik erkölcsi törvénykönyvük rendszabályul ajánlja rendes számadást vinni jó és rossz tetteikről, év' végével mind egyik' számát össze vetni, 's ha a' jó tettek a' rosszakét feljül haladná, azt mint felesleget jövő évi számításra átvinni, ellenkező esetben pedig a' rossz tettek' számát egyenlő számu jó tettek által kiegyenlíteni. Számításaikban utat, hidat készíteni, kútat ásni, betegséget gyógyítani, 30 hasznos felfedezéseket, találmányokat tenni, 40 jó tett gyanánt számítatik; ellenben mást igazságtalanul rágalmazni, 3, sirhalmot elteríteni, 50, halottat kiásni, 100, valakit fiörökösétől megfosztani 200, rosztettnek számítatik. Igen vastag fogalom fővalóságról 's erkölcsiségről. Budha' papjai jelenleg nem dicsekedhetnek a' legjobb állapottal, hitsorsosaik által gyéren segítettek, templomaik, kolostoraik omladoznak, pusztulnak. A' budhisták' paradicsoma, mint más keleti vallásoké, érzéki gyönyörök' éldelésében áll, valamint poklok is kinos testi büntetésekkel teljes, mellyek' kiállása után a' jobbakkal menyországba szállítatnak, a' rosszabbak pedig ismét visszatérnek a' földre más testekbe vándorlandók.

Harmadik vallásos felekezet a' Tao' követőjé. E' hitfelekezet' alapítója egy időben élt Konfucziussal, maga khinai Epikurnak, tanítványi okosság' tanárjainak neveztettek. Inkább bölcselkedési, mint vallási tanításainak célja, a' gazdagság' megvetése, születési előítéletek' eltörlése, 's mind azon indulatoknak, mellyek a' lélek' nyugalma' és az ember' szerencsáját megzavarhatnák, teljes elnyomása volt. Követőji később eltávoztak alapelveitől, 's midőn a' halál' megvetését megtanulni nem tudnák, halhatatlanságot eszközöz szerek' készítését kísérték meg, 's végre szemfényvesztő alchymistákká, magicsokká, ámitókká 's bálványozókká fajultak. E' vallást követők' száma Khínában a' legcsekélyebb

's csak a' babonára hajló tudatlan nép osztályból számlál hitsorsosokat. E' három vallásos felekezeteken kívül a' Mahumed' követőit és a' zsidókat is megszenvedik Khínában. A' keresztény vallás, térítőik által lett ismeretessé Khínában. Schun-schi császár 1650-ben a' keresztényeknek szabad vallás gyakorlást engedett, Kianghi pedig 1692-ben alattvalóit is felszabadította a' keresztény vallás' felvételére; de a' térítőik az ország' csendességét veszélyeztetvén, következői ez engedelmet visszavonták, míg végre a' jesuiták' és sz. Domokos' szerzetesi, a' térítés' munkája 's módja felett czivakodván, Kia-king 1815-ben számüzte a' térítőket, és ez idő óta üldöztetik a' keresztény vallás.

(Folytatása közelebről.)

N. b. Ince Mihály.

Marseille' ostroma.

Dumas Sándortól.

1524-dik év, september' 12-ke vala. Marseille vívott Bourbon Connetablel, azon hírneves észbeteggel, ki kőborolva Európát pusztította, hogy unalmát elűzze. Huszonkét nap óta nyitvák a' futó árkok. Az aixi nemes urak és marseilli nemes polgárok ugyan egy bástya sorokba egyesülve megesküvének: inkább a' romok alá temetkezni, mint magokat megadni. A' Connetable orosz és német zsoldosait a' falak ellen úzé. Az ostromlottak golyóesőt bocsátának a' Lazareth' dombjaira, a' canneti útra, hol a' Cannetable' zászlója lobogott és a' szent victori apátság' számolyáig, mellynél Pescair marquis táborát felütötte. Kemény septemberi zivatar jelenkezék öste felé; a' nap lesülyedt leg-sötétebb homályával; merőben szerelmi és hadi válatatokra alkalmas idő volt.

Monteaux Károly kapitány három ezer el-

szánt polgár' vezére a' királykaput fel is nyitatta 's a' cannehieri kertek 's kenderterekbe egy kirohanást merészle. Két hősbátorságu amazon, Laval Károly' neje és unokahúga követé őt. Nyeregkapáikban gazdagon damaszkozott pisztolyaik voltak, és fehér kezeikben olly szép mivü kardjaik, hogy azok inkább játékszer, mint fegyvernek látszának.

Az ellenség rendetlenül szaladt Aubagné irányában, midőn az utat elzárva tartó spanyol lovagcsapat a' marseilli polgárokra rohant 's őket a' városba visszatérésre kényszeríté. Sokának a' visszatérés elzáratt, kik a' királykapuhoz későn érkezve, azt már bészárva'sa' vízzel tölt széles vársáncz feletti vonóhidakat felhúzza lelék. Itt néhányan elfogattak, mások a' homályban elszaladának. Az utóbbiak közt volt az ifju Vivaux Victor a' pattantysok' mesterének fia, a' két fiatal, már fentebb említett hölgy Laval Gabriela és Klára' oldalán. Mind két hősszony ez éjen mindennemű veszedelemtől fenyteték, közepette azon istentelen ellenséges seregnek, melly gyilkola, rabolt, zsákmányolt és fertéztete 's mellynek három évvel később Rómát láng és vér közt bévennie kellett.

Gabriela, Laval Károly' neje harminczkét éves volt. A' kirohanás' javallatától elragadtatva, ebben rokonával együtt osztozni azon kalandori merészséggel határozá el magát, mellynek azon korban élt nők olly sok tanujelét adák, közönséges ruháját, úgy mint széles selyem, hosszú szoknyás köntösét 's bársony mellyenkéjét kebléig terjedettet ölté magára. Ennek felső kerületét magos és feszes csipke, hattyunyakát láttató emelkedék. Az e' szép testnek 's ruha kelmének éltet adó arcz valami kitünő volt; a' homlok tiszta fehér és bámulatos vonalokba rajzolt; az átlátszólag fekete szemek szelid nézésűek voltak; a' gyönyörű szájon a' mosoly egy rózsához hasonlítva fejtekezék. A' nemes fő ében fekete hajból hullámozó koszorút

bizonyos állásaiban fénylőt, a' sötét éjentei tenger habjához fekete mozgékony redőiből tűzszikrákat gőrgetőhöz hasonlítva.

Az ifju leány, ki őt követé, unoka öcscse Laval Klára, csak husz évet számlált. Hibetlennék fogna tetszeni, hogy illy életkoru lányka a' had' veszélyeivel dacolni merészkedék, ha tudva nem lenne, milly korán fejtének ki hős elszántságot a' hölgyek a' nyugtalanság' azon napjaiban, midőn a' férfiak' élete 's az ő becsületek folytonosan veszélyezteték. Egyébként bizonyítja ezt Marseille' története, örök dicsőségére a' szép nemnek, hogy e' Nemis hős lélekkel birt. A' nénjéhez majd egészen hasonló öltözetű Laval Klára testvérének tetszenék, ha bújja teljességében vállaira 's halantékaira omló szőke haja, a' szélvész tengerhez hasonló színezetű szemei, róza és lilium vegyes alakú arca, lényében feltűnő vonszó kelleme 's mozgásaiban szendesége, egy Odaliske' himes czipőjéhez hasonló varrott lábtyüje' hegyéni léptei nem volnának. Ha űlt, a' szőke nők' azon fesztelenségével, azon sugárzó nyugalommal, melly majd mindig az alvó Vulkánhoz hasonlatos, birt.

Egyedüli társuk Vivaux Victor, magos, ügyes, huszannégy éves 's udvariasságáért minden estizene hozók között kitűnő ifju volt. A' két amazon 's vezetőjök darab ideig a' mezőn keresztbe vágatva lovaglának, de útjök csak hamar gödrök 's bokroktól annyira átvágottnak mutatkozáék, hogy lovaik nem csak haszontalanok, sőt akadályaikra lőnek; egyébként is a' nyerítés 's patkókopogással könnyen elárultathatának. A' három szaladó leszálla tehát, lovaikat a' kenderteren szabadon bocsáták 's útjokat folytaták minden szócseré nélkül, mert a' köröskörül hallatszott hadi zaj az ellenség' közellétét jelenté. Végre a' vezetőjüket vakon követő hölgy pár elére az aurioli völgy felett uralkodó csúcsokat. Itt hátat fordítának a' városnak 's azon homokos marthoz értenek, melly ivalakzatlan a' fehér szirttől Redon hegye felé görbed.

E' mart egy pusztasziget' partjához hasonlíta, mert Marseille' hadtól szüntelen félő lakosi nem gondolkodtak más kertek' mivéléséről, mint mellyek a' város' falai' árnyékában fekvének. Csak néhány halász kunyhók állának itt 's amott, messze távolságra egymástól a' part' kovacsos részein 's a' kis tócsa' álló vizének közepette a' természet alkotta 's haboktól sűrűn fedett sziklatorlat' végénél állt egy magányos lak, melly az egyedül léteelt mint egy ellenzeni 's a' halászokat azon időre emlékeztetni látszék, midőn partjait a' tynesi és sidoni gályák látogatók. * Midőn a' szaladók e' helyet eléreék, a' tenger a' zivatar' daczára is meglehetősen csendes volt. Vivaux Victor legelől lépe a' természetes torlatra, mialatt egy tamarindfa' ágaiba kapaszkodva tartá magát fenn. Ekkor hallgatódzott, de egyebet nem érte a' kimuló zivatar' végső zörgésénél, a' füzek 's nád' csörgésénél, e' mellett éjszokról a' városban a' lőszerek' tompa, ég' menydörgésével vetélkedő ropogását. Ezután meghajlék 's kezét nyujtá Gabrielának, ki egy percz alatt mellette volt a' torlaton, ezután unoka öcscsének, ki iránt az ifju különös részvételt viseltetni látszék. Midőn így mind két hölgy ismét nála volt, a' tengerre egy 's a' mocsárra más oldalról tekinté.

„Most“, szóla az asszonyokhoz, mi alatt szabadabban lélekzele, „most már megengedem nektek a' szólhatást, mert itt bátorságban vagyunk. Sem katonák sem rablók nincsenek körülünk.“

— „Magam' részéről,“ kezdé Gabriela nevetve, „soha' sem fogom a' Cometable urnak megbocsátani, hogy engem kényszeríte két egész óráig hallgatni.“

„Szent szűz!“ kiálta ellenben Klára: „hova jutottunk? szárazon vagyunk-e, vagy vizen?“

* A' fentebb leirt hely, ma a' szép Prado nevű sétátérre van átváltoztatva.

— „Nyugtassátok meg magatokat,“ válaszola Victor, „én ismerem e' helyet.“

„Ön, Vivaux úr, e' vad magánnyal ismeretes?“

— „Minden esetre 's ti is megfogjátok azt ismerni, mert im itt kandikál elé a' fellegek között a' hold, hogy körül nézzétek magatokat. Lássátok amott a' tamarindfák megett egy ház van, mellyet én, mintha sajátom lenne, ismerék; Beauregard kapitánnyal legalább százszor járánk e' helyen.“

„És mit tőnek itt az urak?“ kérdé Gabriela ingerkedő hangon, mi alatt Klára az ifjura bizonyos szorongással néze.

A' fiatal férfi megérté e' tekintetet 's e' hangot 's mosolyogva felelé:

„Mi itt valami egyszerüt tevének, halásztunk. A' kis lak Beauregard uré, ő nem fogja sejtetni, hogy ennek ez éjen menhelyünkül kell szolgálnia.“

„S ha az ajtó zárva lenne?“

„Úgy betörjük azt,“ felelé Victor.

„Oh!“ susogá Klára, ki e' nemét a' bevezetésnek a' felettük lebegő veszély' daczára is igen fesztelennek lelé.

„A' szent szűz legyen velünk,“ szóla Gabriela, „nekem úgy tetszik, mintha amott valami idegen tárgy mozogna;“ 's még hüvelyébe nem tett kardja' hegyével az éjszak felőli dombra mutata.

A' tekintetek ez irányra fordulának 's rögtöni csend következék.

„Lassan!“ szóla Klára reszketve.

„Mi az?“ kérdé Victor a' fiatal leány elibe lépve.

„Zörejt hallok,“ felelé Klára.

„Hol?“ kérdé Victor mindig halkabban.

„Ott, ott, egészen közelünkben, e' sötét hi-

narban,“ felelé Klára olly lassan, hogy szava' megérthetése végett Victor' arczát a' leánya' ajkaihoz tartani kénytelen, lélekzetét érzé.

— „A' tenger, vagy szél,“ válaszolá a' pilanatig hallgatózó állásba hajlott ifju; „itt semmi veszély,“ tevé hozzá, „hanem amott;“ mialatt a' Huveaumera mutatott.

„Valóban, valóban,“ szóla Klára az ifju' karját megragadva; „lásd itt, itt... előttünk!“

Victor a' kijelelt helyre fordult 's egy nagy fekete alakot a' Huveaume' füzei között a' torlat felé lépdelőt láta valóban meg.

„Csitt!“ szóla Victor; 's az alakot a' keskeny torlatra jöni hagyá 's midőn közel vala hozzá, kardjával kezében neki rohant, mialatt a' két hölgy készen tartá magát, szükség' esetében védőjüknek segédül lenni.

„Ki légy? mit akarsz?“ kérdé az ifju, mialatt fegyverét az idegen' mellének szegzé, ki maga védelme helyett alázatos esdéssel térdre hullott.

— „Ah marseilli úr,“ felelé, Victor' hangéjtésében földijére ismerve.

„Ah!“ ismétlé a' hasonló észrevételt tevő Victor; „úgy látszik, nem ellenség áll előttünk, de illy időkbén bizonyosoknak kell lennünk, mivel találkozunk illy helyen és órában. Ismétlem tehát kérdésem': ki légy? 's mit akarsz?“

— „Én Bousquier vagyok, Beauregard úr' halásza.“

„Igazán!“ közbe szóla Victor, mialatt a' hölgyekhez fordula, „nincs mitől félnetek, ismerősök közt vagyunk.“

— „Oh, Victor úr tehát!“ tevé hozzá a' halász nevetve, „és én nem ismerék Kegyedre! jó estét Victor úr!“

„Jó estét!“

(Vége közelebbről.)

B. Emilia-